

giai és Védelmi Kutatóintézete, az ELTE Bölcsészettudományi Kara és a Magyar Történelmi Társulat Tanári Tagozata jegyzi, de kiadásában, anyagiakkal és szellemi segítségnyújtással a Honvédelmi Minisztérium Társadalmi Kapcsolatok és Kulturális Főosztálya jelentős szerepet játszott. A pedagógusi segédkönyv nem csupán a legfontosabb tényanyagokat tartalmazza, hanem kiegészül módszertani ajánlásokkal és bőséges irodalomjegyzékekkel is.

A biztonságpolitika felfogása, értelmezése és gyakorlata a rendszerváltozás, de különösen a NATO-hoz való csatlakozási folyamat kezdete óta jelentősen megváltozott. A változások sajátosságait elemezte *Gyarmati István*, a HM helyettes államtitkára, aki egyben az európai és NATO integrációs folyamatok koordinálását is végzi a minisztériumban. A pártállami évtizedek alatt a biztonságpolitika csupán egy szűk szakértői kör előtt volt nyitva, így nem csoda, ha a sajtónyilvánosság kiteljesedésével, az állami politika nyitottá válásával sok olyan kérdéssel szembesülnek az állampolgárok, amelyeket korábban nem ismerhettek, ma viszont sok esetben rájuk van bízva egy-egy, a nemzet számára fontos döntés meghozatala. Egyre inkább e döntések közé tar-

toznak a négyévente megtartott választások, de ilyen volt a közelmúltban a NATO-népszavazás is. A biztonságpolitikai eligazodás készsége tehát egy európai demokratikus jogállamban az állampolgári lét egyik elengedhetetlen feltétele.

A tanulmánykötet megalkotói időben felismerték, hogy mekkora elmaradásokkal küzd a magyar oktatási rendszer a biztonságpolitika területén. A legoptimálisabb tartalom kiválasztása sem volt egyszerű, hiszen a biztonságpolitika a történettudományi és a politológia közötti határmezsgyén helyezkedik el, így nem igazán sorolható egyik tudományághoz sem. Önállósodásához azonban még nem értek meg a feltételek. A kezdeményezés tehát feltétlenül hasznos nem csupán a biztonságpolitika jobb megértése, megértetése miatt, hanem a magyar oktatásügy továbbfejlesztése szempontjából is. A kötet szerkesztőbizottságában egyébként *Császár Tibor*, *Fischer Ferenc*, *Gazdag Ferenc*, *Koós Anna* és *Szabolcs Ottó* vállalt szerepet, a szerkesztői és a pedagógiai munkát Szabolcs Ottó végezte, a felelős kiadói tevékenységet pedig *Gazdag Ferenc* vállalta fel.

Gróf Ferenc

Közelebb Magyarország második világháborús szereplésének megismeréséhez (?)

Amikor a könyvkiadás nem túl könnyű helyzetéről elmélkedik szerző és olvasó egyaránt, s elkészített, de anyagi okok miatt meg nem jelent kéziratokról hallunk, akkor szinte üdítően hat a hír: a nehéz körülmények ellenére is újakkal gyarapodott a magyar lexikonok nem túl nagy száma.

A legújabb hazai lexikonok egyike, az 1996 végén megjelent Magyarország a második világháborúban.

Nem kevés kurázi és elszántság kell/kellett ma hazánkban ahhoz, hogy valaki lexikon összeállítására és megjelentetésére adja a fejét. Úgy látszik, *Sipos Péter* főszerkesztő és *Ravasz István* szerkesztő azok közé a történészek

közé tartoznak, akik rendelkeztek mindezzel. Szervezői-szerkesztő munkájuk eredményeként született meg a közel 600 oldalas kiadvány, amely a legújabb ismereteket teszi közzé Magyarország második világháborús szerepléséről.

A szerkesztők az MTA Történettudományi Intézete, a Hadtörténeti Intézet és Múzeum, a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem és a Magyar Hadtudományi Társaság tagjai, munkatársai közül nyertek meg számosat a lexikon szerzőjének.

A közreműködő szerzők igyekeztek átfogó képet adni Magyarország 1938 és 1945 közötti történetéről, politikai felhangok és „minősítések” nélkül. Úgy vélték – ami a jó lexikon előfeltétele –, hogy nem az egykori szereplők minősítése, jellemzése a feladatuk, hanem a tények közreadása, azoké a tényeké, melyeket a legfrissebb kutatások a felszínre hoztak. A lexikon szerkesztőinek és munkatársainak e törekvése alapvetően sikeres volt, bár sajnálatos módon számos elírás, pontatlan adat is bekerült a kötetbe. Ezek egy része korábbi munkák tévedésein alapul, míg más esetben egy-egy szócikk szerzőjének felületességére vezethető vissza. Természetesen valamennyien tudjuk: a hibátlan lexikon csak álom, a minél kevesebb hibát tartalmazó viszont elérhető cél! A Magyarország a második világháborúban lexikon már közelített ehhez a fent jelzett célhoz, az eléréséhez a remélt második kiadásig azonban még várni kell!

A leírtak ellenére azt kell mondanom, hogy ez a munka önmagában több információt ad Magyarország második világháborús szerepléséről, mint számos eddig megjelent ún. kézikönyv. Előnye e lexikonnak az is, hogy ezek az információk, adatok egy műben találhatóak, melyben az érdeklődő egyformán a megfelelő ismeretekre bukkan mind az adott korszak katonai vezetőivel, mind a politikusaival kapcsolatban. A személyek mellett azonban a fegyverzetre, valamint a különböző hadműveletekre, helyszínekre, időpontokra és eseményekre vonatkozóan is sok mindent megtalálni a kötetben, melyet hasznos kronológiai összeállítás és összehasonlító táblázatok tesznek még hasznosabbá. Így ezek segítségével például bárki egybevetetheti az egyes hadban állt felek hadseregeinek rendfokozati rendszerét, az alkalmazott repülőgépeket stb.

Fentebb utaltam a lexikon remélt második kiadására. Amennyiben erre lehetőség adód-

na, a különböző személyek esetében a szerkesztők figyelmébe ajánlanám az egységes szempontok alkalmazását. Így például mindenkinél közre kellene adni az eredeti nevet, a nemesi előneve(ke)t, a tudományos fokozatokat és a vitézi jelzőt, továbbá a különböző intézmények, iskolák nevének az adott korban való írásmódját, s figyelni kellene arra is, hogy az egyugyanazon személlyel, eseménnyel kapcsolatos dátumok és nevek az egyes szócikkekben azonosak legyenek. (Nagy Vilmos például három helyen három különböző időtartammal szerepel honvédelmi miniszterként). Az utalásokkal is vigyázni kellene, hiszen például *Kaffka Zoltánt* egy utalás szerint az „Ideiglenes Nemzeti Kormány hadereje” szócikk tárgyalná, ám abban csak a neve fordul elő, méghozzá pontatlan rendfokozattal (Kaffka nem vezérkari ezredes, hanem tüzér csapattiszt volt).

Természetesen a kötet bemutatására vállalkozott – számos szócikk megírásában, sőt néhány tévedésben is érintett – szerző akkor jár el helyesen, ha a pozitív és a negatív dolgokra egyaránt utal, s ezek összevetéséből von le következtetéseket. Ha ezt most megteszem, akkor azt kell mondanom, hogy az ismertetés címében zárójelben díszelgő kérdőjel elég halvány kell legyen, hiszen a könyv valóban sok ismertet (is) ad Magyarország második világháborús szereplésének megismeréséhez, megértéséhez. Haszonnal forgathatja tehát lapjait minden érdeklődő, s új és pontos adatai remélhetőleg beépíthetők lesznek az oktatásba is, az új kiadás után pedig elmondhatjuk, hogy a nem kimondottan gazdag magyar lexikontermés meghatározó darabbal gyarapodott!*

Magyarország a második világháborúban. Lexikon A–Zs. Főszerkesztő: SIPOS PÉTER. Szerkesztő: RAVASZ ISTVÁN. Magyar Hadtudományi Társaság – PETIT REAL Könyvkiadó, Bp. 1996., 584 old.

Szakály Sándor

* A kötet javított kiadása 1997-ben látott napvilágot – a szerk.